

12. szám.

ISKOLAI LAP,

protestans növelészeti közlöny.

Szeged, 1861. június 30.

Felelős szerkesztő:
Szeberényi Lajos.
(Lakása: Élészáz utca, 55-dik szám.)
Főmunkatárs: **Vince Sándor.**

Megjelen:
Minden hónap 10., 20. és 30-dikán.
Előfizetési díja:
Egész évre 2 forint, félévre 1 for.

Az „Iskolai lap“

második, július—decemberi, félelvi folyamára ezennel előfizetést nyitunk, figyelmeztetvén különösen félelves előfizetőinket, hogy megrendöléseiket megújítani siessenek.

Még első félelvi teljes számú példányok is kaphatók.

Előfizetési díj: egy évre 2 for. félévre 1 for. o. b.

Az Iskolai lap szerkesztő- és kiadó-hivatala.

Néptanítói értekezletek.

Szokás mondogatni: „korunk a haladás kora.“ Ha az, úgy a népnövelésnek is kellő lendületet kell venni. Hogy a népnövelés nagy általánosságban mikor éri el fénykorát, azt a jövő fátyola leplezi. Sok az ok, sok az akadály, mi nálunk protestánsoknál torlaszul szolgál, a népnövelés kellő módon haladására.

Böngészszük, fürkészsük mindazt, a mi a „népnövelés országát,“ avagy egy paránnyal elébb varázsolja. Így a többek között: a népnövelés előmozdítására egy lépcsőtül szolgálunk a „néptanítói értekezletek“, — gyűlések vagy tanácskozmányok — tartása.

A „néptanítói értekezletek“ célirányos voltát átlátva, több helyeken, nálunk protestánsoknál is, életbe vannak lépette, természetesen különböző módok és alakokban.

Ugy hiszem nem teszek hasztalan szolgálatot tanítótársaimnak, s a népnövelés összes barátainak, ha e becses lapok hasábjain ismertetui fogom, a máramaros-ugocsi h. h. egyházmegyében negyedév óta divó néptanítói értekezletek tar-

tásának mikintjét. Még az 1858. évi marciusban Fertős-Almáson tartatott egyházmegyei gyűlés megrendelte a tanítói értekezletek tartását.

Az egész két egyesült egyházmegye 4 „iskolai tájékre“ van felosztva, mindenik tájéknak egy-egy papi felügyelője lévén, s az illető felügyelő egyszersmind tájéka tanítói értekezleteinek elnöke.

A tanítói értekezletek fölállításának módja a nevezett egyházmegye, nevezett gyűlés jegyzőkönyvének 79. száma alatt foglaltatik, melynek nyomán szabad legyen böngészetem tárgyát kissé részletezni.

I. A néptanítói értekezletek (gyűlések) tartásának módja, helye és ideje.

1. Mindenik tájéki ügyelő sz. Györgynap után az esperes tudtával tájékában körlevél által kihirdeti, hogy a néptanítói gyűlés melyik egyházban, és mikor fog tartatni, meghíván arra mindenik tanítót.

2. A népnövelés korszerű s szent ügye érdekében ohajtandó, hogy a gyűlésen a tájéki minden lelkipásztor jelen legyen, hogy a vallási ismeret előmozdítására, annak értelmének táplálására, az egyházi tanok, intézetek és szertartások jótékony hatásának élénk ábrázolására az egyház köréből, annak történelméből, ünnepeiből és szertartásaiból meritett, rövid értekezések által táplálatot nyujtsanak, s a népnövelés ügyére vonatkozó minden hasznosnak s üdvösnek látszó eszközök létrehozásában, alkalmazásában segédül legyenek, e végből ezek is meghivassanak.

3. A tájéki legfiatalabb hivatalu lelkipásztor, köteles legyen e gyűlést mindenestre megelőző isteni-tisztelet alkalmával, célhoz készített ünnepélyes tanítást tartani, mikor a tanítói kar külön egy éneket hangjegyek szerint énekel.

4. Kijöven a templomból, azon iskola növendékeinek közvizsgája tartatik, mely vizsgán minden más tanító tapasztalat-szerzés végett lévén jelen, annak végével gyűlés (értekezőlet) kezdése előtt — vagy azután — a tájéki ügyelő által egyenkint barátságosan föl szólittatnak, hogy beszélgetés közben adják elő, miket tapasztaltak, micsoda észrevételek van a tartott vizsgára nézve? Nevezetesen: az éneklésben mi jó, vagy mi hiba volt? Az imák mikép mondattak föl a gyermekek által, könnyörgöhöz illő érzelemmel s értelemmel-e? Az olvasás helyes, vagy mi hibája? s a t. így minden tanokra tovább.

E cselekvénynek a tanítástígy gyakorlati oldalára nézve igen nagy haszna lévén, szükséges

5. Hogy a néptanítói gyűlések minden évben más-más helyen tartassanak. És pedig

6. Nyári közvizsga idején.

II. A tanítói gyűlések tárgyai.

7. Meghagyandó a tanítói karnak a gyűlést kihirdető körlevélben, hogy

a) Mindenik tanító a tanításra vonatkozó tárgyak közül vegyen föl szabadon egyet, akár az éneklés, akár az imák, irás, olvasás, számadás s a t. köréből, s készítsen egy rövid értéközést, s azt a gyűlés előtt hat héttel a tájéki ügyelőhöz adja be, mely értéközések másoknak kölcsönösen bírálat végett kiadatván, a gyűlésre mindegyik vigye be a reá készített bírálattal együtt, melyek ott majd fölolvastatnak, s közösen ismét megbíráltatnak.

b) Készít mindenik tanító egy a tanítói testületből választandó jegyzőre szavazatot, s azt magára a gyűlésre bevívén, átadja a felügyelőnek, ki azokat felbontván, az általános többséget nyert egyén jegyzői hivatalába — mely egy évig terjedhet — beigtattatik, azonban máskor ismét megválasztathatik.

8. A 3. szám alatt irt ünnepélyes isteni-tisztelet, és a 4. számban javaslatba hozott, közvizsga végeztével vagy a paplakon, vagy a tanteremben összegyűlnek.

A tájéki ügyelő mint elnök rövid beszéddel az ülést megnyitja, a beadott szavazatok által elválasztott jegyzőt a jegyzőkönyv vitelével megbizza, a beadott dolgozatokat bírálatokkal együtt fölolvastatja, s azoknak folytán

9. Oda fordítják minden gondoskodásukat, hogy a tanítói személyzet minden tantárgyak körül gazdagon gyümölcsöző munkásságot fejtsen ki iskolájában, az ártalmas gépiességet kerülje, a gyermek lelkes, serkentő és ráirányzott szemléleti tanításmóddal gazdagítsa, s oda törekedjék egész buzgalommal, hogy az iskola az életre utmutató lehessen.

10. Itt fogják a tudományosan műveltebb, kötelesség-buzgó s gyakorlatilag próbált tanítók hivatal-társaiknak tanítványaikkal tartott tanítás próbák által s írásilag megmutatni, mikint kell és lehet a gyermekeket az iskolának s tanításnak megnyerni, — hogy kell az olvasási gyakorlatokat azokkal a hangoztató vagy betűző mód szerint megkezdeni, — mikint kell az olvasási darabokat, most a nyelvnek és helyesírásnak

szabályozására, majd a nemes érzelmek fölébresztésére, és a gondolkodó tehetségnek ébrentartására fölhasználni? mikint kell a főbeli és táblai számvetési és másféle oktatásokat megtartani.

11. A tanítók előadják a tanításhoz megkívántató szükségletek hiányát, p. o. kézi- és vezérkönyvekből, melyek hiányzanak? — minő okok gátolják a tanítás sikeres előhaladását? mi volna legsietőbb elintézendő s orvoslandó? — és a gyűlés az előadottak nyomán intézködni fog.

12. Egymásnak fölvilágosítást adnak, hogy ez vagy ama tantárgyat, melyik irónak dolgozata után lehet sikeresen betanítani. E végből:

11. a) Mulhatatlanul szükséges, hogy minden tájék isk. tanító személyzete „olvasó egyesület” alakuljon, s minden tehetségöktől telhető hasznos, iskolatanítást előmozdító folyóirat megrendüléséhez járulnak.

b) Mindenik tájék iskolai könyvtárt állítson.

14. A jegyzőkönyv elsőben a fölügyelőnek, onnan az esperesi hivatalnak idejében átadandó.

III. A gyűlés költségei.

15. A gyűlési személyzet ellátási költségét, mindenkor a gyűlés helyeül kitűzött egyház viseli.

16. Tájéki ügyelőnek fuvarbére, ki különben is elég áldozatot tesz a tanításügy szent oltárára, a tractus pénztárából fizetendő, utalvány mellett.

17. A gyűlésen fölhasznált írószerek szintén a közpénztárból fizetendők.

Ime ezen 17. számban foglalt kötelező erejűvé vált alapeszméken, tartattak a főnemlített egyházmegye négy iskolai tájékában a tanítói gyűlések, a nevezett időtől fogva. Ezen már gyakorlatilag hasznosnak bebizonyult mód a népnövelés előmozdítására, vajha mindenütt figyelembe vétetnék; mert csak valljuk meg, hogy a néptanítói kar sok egyes egyénei az anyagi szegénység miatt szellemi szegénységében is szenvednek, a tanítói gyűlések pedig e tekintetben sok előnyt nyújthatnak.

Porcsalmi Sámuel.

tasnádi ref. fitanító.

Terv három éves tanfolyamra. *)

A két első folyamban hetenkint 10, a harmadikban 20 óra áll rendelkezésünkre.

	I		II		III.	
Vallás 3. Bevezetés a bibliába, bibliai ismeret, Palestina földrajza és története	Növeléstan 3. Tudomány azon törvények és szabályokról, az ember nevelésének öntudatos tevékenységére. Mint részeket foglalja magába a tanítás és módszertant	Ének 2.	Hangszerzene 2. Violin	Gymnasium		
Vallás 3. Bibliai történetek és bibliai régiségtan, biblia olvasása s magyarázata	Tanítástan 3. Iskolaisme, tudomány azon törvények és szabályokról, az összes tanításról foglalkozik az iskolai tanítással	Ének 2.	Hangszerzene 2. Zongora	Gymnasium		
Vallás 3. Egyház történet, reformatio története reform. története hazánkban, biblia olvasása s magyarázata	Módszertan 3. Tudomány azon törvények és szabályokról, melyeket az egyes tárgyak tanítása során kell követni	Ének 2.	Hangszerzene 4. Orgona	Tanítási gyakorlat magyari és tótul 6	Kertészet, gazdaszat, gyümölcsfa tenyészet 2	

*) Fővilágosításul a mult számban közlött alapeszmékhez a szarvasi képezde iránt.

Népszerű gyakorlati mértan. Közrebocsátotta Nagy Soma, h. mérnök és tanár Pest. Kiadja Osterlamm K. 1860. 8-dr. 57

Ez, irodalmunkban hézagot pótló könyvecske említve volt ugyan már a Népt. könyvében (1860. VI. füz. 278. l.) mindamelllett azonban nem tartjuk fölöslegesnek rá e lapok t. olvasóit újlag figyelmeztetni. A jelen és más hasonló célú könyvek közti lényeges különbség az, hogy szerző kimegy a természetbe, s a mértan tételeit gyakorlatilag fejti meg; a területet tanítványaival kitűzeti, kikaróztatja, a távolságokat láncokkal fölméri s a fölmért területeket kiszámíttatja; végre kisebbített mérték szerint lerajzoltatja. Szóval szerző valóban gyakorlati vagyis szemléleti kézikönyvet ad növendékei kezébe.

Tapasztalásból tudjuk, hogy földművelőink kisebbszerű osztályoknál, haszonbéréknél stb. nem hívhatnak mindig tudományosan képzett mérnököt, valamint hogy az csekélyebb területeknél költséges is. Ekkor tehát magok, a hogy Isten tudniok adta, kötéllel mérik az elszakítandó mennyiséget. De mennyi csalódás van ebben, ha tekintetbe nem veszik, hogy az elosztandó tér nem áll csupa derékszögekből, hanem valóságos ferdény! Szerző módszere nyomán minden földművelő maga fölmérheti meglehetősen biztossággal birtokát. Könyve tehát méltán ajánlható felsőbb elemi és vasárnapi iskolák számára. A könyvecske terjedelme is olyan, hogy falusi iskolákban is elvégezhető. Igaz, hogy ára 60 kr.; de ezt a könyvhöz csatolt öt nagy tábla okozza. 34.

TÁRCA.

Belföldi tanügyi szemle.

— Vésse, junius 17. Egyházmegyénkben létező iskoláinknak egy részét f. év jan. hóban, más részét pedig februárban látogattuk meg körlelkész-társammal, nagytszt. A n d o r k a Jánossal. Minő érzések s remények között indultunk utnak a nagy hidegben, nem tudom megmondani. Képzelterheti az, azon érzéseket és reményeket, ki a növelés szent ügyét előmozdítani törekszik, s az, ki iskoláinkat a legjobb karban lenni ohajtana, és a néptanítókat ott találni, oda állítani, hol, hogy álljanak minden igaz szívnek buzgó kívánsága. Nem akarom elmondani, hogy minő hitre és meggyőződésre jutottam iskoláink megvizsgálása után, midőn annyi bajjal s munkával járó utamból hazaérkeztem. Nem akarom elmondani azon

tapasztalatokat, melyeket szereztem magamnak az egyes iskolákban, részint a tanítónál, részint pedig a tanítványoknál, mert úgy nagyon hosszúra terjednének igénytelen soraim. Egyébiránt föntartom a jogot magamnak jövőre, iskoláink felől hosszabban és részletesen szólni. Most az egyszer általánosságban csupán azt jegyzem meg, hogy van egyházmegyénkben mind tanító, kit hanyagnak, mind pedig iskola, melyet célszerűtlenek, sötétnek, szülők, kiket bünösnek nevezhetünk, mert elhanyagolják gyermekeik növelését és növeltetését; de viszont vannak oly szorgalmas, derék tanítóink is, kiket dicséret illet, vannak iskoláink is, melyek a nagyszerű célnak megfelelnek, minőket nem sokat találni, vannak szülők is, hála Istennek, kik gyermekeiket isteni félelemben és kegyességben növelik, kik ohajtják, hogy az övéik Isten és emberek előtti kedvességben növeltessenek, hogy szent vallásunk igazságaiban, s egyéb hasznos ismeretekben jártasak legyenek, tudván azt, hogy : elvész a tudomány nélkül való nép. Iskoláink, tanítóink, gyermekeink felől, ha mondhatok némely felől leverőt, de mondhatok örvendeteset is. Valamint mindenütt, úgy nálunk is sok a hiány, sok az ohajtandó, sok, sok a teendő, sok a javítandó arra nézve, hogy a szent cél megközelítessék, hogy oda juthassunk, hová jutni minél előbb ohajtunk. Bár a legszebbet, a legörvendetesebbet, a legvigasztalóbbat mondhassam iskoláink felől jövő tudósításomban.

A vizsgálatok egyházmegyénkben, melyek a templomban a gyülekezet jelenlétében tartatnak, évenként a husvét előtti és utáni vasárnapokon a délutáni órákban szoktak megtörténni. Ott, a hol lehetett magam is jelen voltam, s mondhatom lelki élvezetemre és gyönyörömmre szolgált végig hallgatni ama gyöngé gyermekeknek okos feleleteire, vigasztalással töltött el azok előmenetelének látása. Például Pathon március 25. délután tartatott a vizsgálat Heidt Péter tanító által. A tanító és tanítványok szorgalma dicséretet érdemel. Nálunk március 31. tartotta a néptanítók nestora az 57-dik vizsgát, nagyszámu gyülekezet jelenlétében. Megható volt a jó öreget látni, a nyolevan és egynehány gyermek közt állni. Szemeibe könyök tolultak, midőn előbeszédében a gyülekezetet figyelemre és elnézésre szólította föl, ha tán várakozásának meg nem felelhetne. És Németh Pál az ősz tanító, — kinek ha megengedi nagytiszt. szerkesztő ur, életrajzát becses lapja számára megküldhetem, *) — várakozásunknak megfelelt, kívánságunknak eleget tett, mert gyermekeinket úgy oktatta,

*) Szívesen vesszük.

úgy vezette, hogy tőle, az agg férfitől, többet nem lehetett várni. Ápril 1. pedig Iháros-Berényben tartott vizsgát P a m m e r János, a gyülekezet és az egyházmegye reményteljes fiatal tanítója, ki ezelőtt alig félévvel jött egyházmegyénkbe Győr városából. Én a főntnevezett gyülekezet helyes választásán örvendek. Mondhatom: ha ily szellemben növeli P a m m e r tanító úr tanítványait, mint a múlt télen, akkor köztük lehetetlen, hogy egy is legyen, ki képes ne lenne hazájáért élni és halni. Ha e fiatal egyénben megmarad a szorgalom, a szép szándék és a szent akarat, akkor helyét betölti, akkor iskoláját és a gyülekezetet, melyben munkálkodik vagy fog munkálkodik, föl fogja virágoztatni, akkor sokaknak fog oly örvedetes órákat szerezni, mint szerzett már nekünk, kik iskoláját néhányszor meglátogattuk, és azoknak, kik vizsgáján jelen voltak, s a kiknek megmutatta, hogy a kitartó szorgalom, bámulandó dolgokat képes kivinni a gyöngye gyermeknél. A berényi gyermekek gyönyörűen éneklék nemzeties, honfias, jelesebb dallamainkat. A gyülekezet meglegedve hagyta el a templomot. Ápril 7. pedig Szőke-Dencsen tartatott vizsga Takács József tanító által. Ezt a vizsgát is öröm közt hagytam el. Vajha valahány vizsgát elhagyok, valahány iskola ajtaját utánam beteszem, mindig több és több öröm, minél szebb és szebb remények között tehetném ezt. Ezt engedné megérni nekem azon az én jó Istenem, a magyarok Istene: vajmi boldog lennék akkor!! De, hogy ez úgy legyen: tanítók! tanítsatok híven, igazán, szorgalmatosan, kitartással, habár itt nem lesz jutalmatok mindezért, majd ott a tanítók tanítójánál meg fogjátok nyerni azt, mire érdemessé tettétek magatokat.

(Vége következik.)

Üzenetek.

— *Vésse.* Sz. S. A megbizást elvégeztük. A könyvesomaggal f. h. 26. magánlevél is ment tőlünk.

— *Makó.* V. S. Kár, hogy leveled egy nappal előbb nem érkezett. Így már csak a jövő számban lehet. Hát a nyomtatványokból van-e még?

— *Azon t. gyűjtőinket,* kik az előfizetési pénzeket mindeddig el nem küldték, kérjük, hogy azokat minél előbb hozzánk juttassák.

☞ E szám az utolsó e félévben, mire fél éves előfizetőinket figyelmeztetjük.

Nyomatott Szegeden, Burger Zsigmondnál.